

Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника
Юридичний інститут

**ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ
ТА ОСНОВНИХ СВОБОД ЛЮДИНИ І
ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ**

Матеріали Всеукраїнської міжвузівської науково-
практичної конференції

11 квітня 2008 року

Івано-Франківськ, 2008

Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина в Україні: Матеріали Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції (м.Івано-Франківськ, 11 квітня 2008 року). - Івано-Франківськ, 2008.- 175 с.

У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнської міжвузівської наукової конференції молодих вчених та аспірантів, яка відбулася 28 квітня 2006 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висвітлюються результати наукових досліджень проблем правового становища особи, конституційного ладу, адміністративних та фінансових правовідносин, правового регулювання майнових, особистих немайнових та підприємницьких відносин, трудового права та права соціального забезпечення, прав людини на безпечне екологічне середовище, реформування земельних правовідносин, боротьби зі злочинністю, процесуальних гарантій прав та законних інтересів особи у кримінальному та цивільному судочинстві тощо.

Теоретичні положення й практичні рекомендації учасників конференції щодо удосконалення різних галузей права та юридичних наук стануть вагомим кроком на шляху розвитку правової думки й законодавчого процесу.

Для працівників судових і правоохоронних органів, науковців, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

Редакційна колегія:

В.Д.Басай - д.ю.н., проф. (головний редактор);

П.В.Мельник - к.ю.н., доц. (відповідальний секретар);

М.В.Костицький - д.ю.н., проф.; П.О.Гвоздик - к.ю.н., доц.

аборт слід порівняти до злочину людиноббивства – зі всіма наслідками у вигляді покарань, передбачених Кримінальним Кодексом, до якого слід внести відповідні зміни. Але зважаючи на специфічний статус ембріону, існування такої можливості як штучне переривання вагітності є в деяких випадках (наприклад, згвалтування, серйозні медичні проблеми) виправданим, а тому, ми вважаємо, що потрібно не забороняти аборт взагалі, а законодавчо передбачити вичерпний перелік випадків, коли дозволяється проведення штучне переривання вагітності.

1. Іванюта Л. І. *Репродуктивне здоров'я і неплідність // Мистецтво лікування. 2004, № 4. – С. 27.*
2. Фролова О.Г. *Аборт (медико-соціальні та клінічні аспекти).* – М.: «Триада – Х», 2003. – С. 119.
3. Голота В., Макаренко Г., Усевич І. *Сучасні проблеми планування сім'ї // Ліки України. 2000, № 7-8. – С. 17.*
4. Бодяжсина В.І., Жмаків К.М. *Акушерство: Підручник для студентів медичних інститутів.* – К.: «Вища школа», 1974. – С. 226.
5. *Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р.*
6. *Постанова Кабінету Міністрів України від «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів» 12.11.1993 р. № 926.*
7. Фролова О.Г. *Аборт (медико-соціальні та клінічні аспекти).* – М.: «Триада – Х», 2003. – С. 31.
8. *Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Інструкції про порядок проведення медикаментозного штучного переривання вагітності ранніх строків шляхом застосування препаратів міфепристону та мізопростоу й інших зареєстрованих в Україні препаратів аналогічної дії» від 05.05.2003 р. № 192.*
9. *Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Інструкції про порядок проведення операції штучного переривання вагітності ранніх строків методом вакуум-аспірації» від 28.06.1994 р. № 111.*
10. Голота В., Макаренко Г., Усевич І. *Сучасні проблеми планування сім'ї // Ліки України. 2000, № 7-8. – С. 17.*

Грицан О.А.

Проблеми законодавчого закріплення різновидів користування надрами

Ресурсний потенціал надр в умовах сьогодення є одним з визначальних факторів економічного розвитку будь-якої держави. Потужний обсяг мінерально-сировинної бази, за якого стає можливим забезпечення життєво необхідних інтересів суспільства, виступає однією із гарантій національної безпеки. Відповідно до чинного законодавства, надра визнаються власністю Українського народу та можуть надаватися виключно у користування. Водночас, аналіз нормативно-правових актів та наукової доктрини дає підстави констатувати наявність окремих недоліків існуючого законодавчого закріплення різновидів користування надрами.

Правове регулювання надровикористання було предметом вивчення ряду науковців колишнього СРСР, серед яких можна назвати Г.С. Башмакова, Н.Б. Мухітдінова, Н.А. Сиродоева. Однак у процесі підготовки проекту нової редакції Кодексу України про надра, який триває на даний час, питання класифікації діяльності щодо надрокористування набуває особливої актуальності, і тому потребує додаткового аналізу. Таким чином, метою запропонованого дослідження є висвітлення окремих проблем законодавчого закріплення видів користування надрами та висловлення пропозицій щодо їх вирішення.

Історично першим різновидом надрокористування було видобування корисних копалин. Так, Гірничі положення Союзу СРСР від 9 листопада 1927 року [1] взагалі не містило переліку різновидів надрокористування, оскільки використання надр для інших цілей на той час ще не було поширеним та не вимагало правового регулювання. У зв'язку з цим до середини минулого століття у науковій юридичній літературі доволі часто поняття «надра» та «корисні копалини» вживалися як синоніми. Г.С. Башмаков справедливо зазначав: «Тривале ототожнення надр з корисними копалинами було пов'язане з тим, що

використання інших, крім копалин, корисних властивостей надр, було рідкісним, розвивалося більш повільними темпами і мало значно менше, ніж видобуток, народногосподарське значення» [2, с. 5].

На сьогодні юридична доктрина визначає надрокористування як використання корисних властивостей надр Землі і вод, що її покривають, для вивчення, розвідки і видобування ресурсів, що в них містяться (корисних копалин та інших неживих ресурсів), а також в цілях, не пов'язаних з їх видобуванням [3, с. 16]. У діючому КУпН (ст.14) визначені наступні різновиди надрокористування: геологічне вивчення, в тому числі дослідно-промислова розробка корисних копалин загальнодержавного значення; видобування корисних копалин; будівництво та експлуатація підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин та матеріалів, захоронення шкідливих речовин і скидання стічних вод; створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні оздоровчі заклади та ін.); задоволення інших потреб [4].

Як впливає із вищенаведеної статті, КУпН не дає вичерпного переліку видів користування надрами. Чинні законодавчі акти частково уточнюють визначені КУпН різновиди надрокористування. Так, геологічне вивчення надр – це спеціальні роботи і дослідження, спрямовані на одержання інформації про надра з метою задоволення потреб суспільства [5]. Користування нафтогазоносними надрами – це геологічне вивчення і розробка нафтогазоносних надр з метою пошуку та розвідки родовищ нафти і газу, видобутку нафти і газу або їх зберігання, повернення (захоронення) супутніх і стічних вод, інших відходів, що видобуваються в процесі розвідки і розробки родовищ нафти і газу [6]. Щодо користування підземним простором надр, то до них, окрім зазначених в кодексі зберігання нафти та газу відносяться: витримування виноматеріалів, виробництво та зберігання винопродукції; вирощування грибів, овочів, квітів та інших рослин; зберігання харчових продуктів, промислових та інших товарів, речовин та матеріалів; провадження інших видів господарської діяльності [7].

Внаслідок наведеної вище нормативної невизначеності доволі важко окреслити рамки, в яких має проводитися контроль за надрокористуванням. Ситуація ускладнюється також тим фактором, що користування надрами в Україні може здійснюватися лише на основі дозволу уповноваженого органу (крім видобування загальнопоширених корисних копалин та підземних вод землевласниками та землекористувачами), тобто є виключно спеціальним. Водночас, законодавством врегульовано порядок надання надр у користування лише для конкретно визначеної мети.

Відсутність вичерпного переліку різновидів користування надрами може створювати ряд проблем на практиці. Так, до прикладу, Закон “Про надра” Російської Федерації (ст. 6) [8], Кодекс Республіки Білорусь про надра (ст. 12) [9], Закон Республіки Узбекистан “Про надра” (ст. 19) [10] виокремлюють збір мінералогічних, палеонтологічних та інших геологічних колекційних (унікальних) матеріалів як окремих різновид користування надрами. Водночас, в ст. 14 КУпН такий різновид діяльності конкретно не зазначається. В зв'язку з цим залишається незрозумілим, чи підпадає він під оціночне поняття “користування надрами для задоволення інших потреб” і чи необхідно для його в Україні мати спеціальний дозвіл та інших встановлених законодавством документів.

Вирішення даної проблеми можливе двома шляхами. Перший з них – це виключення зі ст. 14 КУпН норми “для задоволення інших потреб”, і встановлення таким чином вичерпного переліку різновидів надрокористування (запропонованим шляхом пішов законодавець таких держав, як Російська Федерація, Білорусь, Узбекистан, Вірменія). У разі виникнення необхідності різновиди використання надр можна доповнювати шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства.

Можливим варіантом є також використання європейського досвіду. Зокрема, Гірничо-геологічний закон республіки Польща [11] не містить обширного переліку різновидів

користування надрами. Водночас, в ст. 15 цього Закону визначені ті різновиди надрокористування, для здійснення яких необхідне одержання концесії, тобто відповідного дозволу. До таких різновидів, згідно із Законом, належать: пошук або розвідка родовищ копалин; видобування копалин з родовищ; складування субстанцій та захоронення відходів у гірничих порожнинах, в тому числі гірничих виробках. Для здійснення будь-якої іншої діяльності, пов'язаної із використанням надр, спеціального дозволу не вимагається.

Таким чином, відсутність вичерпного переліку різновидів користування надрами у чинному екологічному законодавстві є одним із його суттєвих недоліків. Тому, на нашу думку, врахування вищенаведених пропозицій при розробці проекту нової редакції КУпН дасть змогу суттєво покращити правове регулювання надрокористування в Україні.

1. *Постановление ЦИК и СНК СССР от 9 ноября 1927 года «О введении в действие Горного положения Союза ССР // СЗ. – 1927. - № 68. – Ст.ст. 687, 688.*

2. *Башмаков Г.С. Правовое регулирование разведки и разработки общераспространенных полезных ископаемых. – Москва, Изд-во «Наука», 1978. – 136 с.*

3. *Калинин И.Б. Правовое регулирование ресурсопользования. – Томск: Изд-во Научно-технической литературы, 2001. – 314 с.*

4. *Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради. - 1994. - № 36. - Ст. 340.*

5. *Закон України від 4 листопада 1999 року “Про державну геологічну службу” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 51. – Ст. 456.*

6. *Закон України від 12 липня 2001 року “Про нафту і газ” // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 50. – Ст. 262/*

7. *Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 року № 1682 “Про плату за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин” // Офіційний Вісник України. – 2000. - № 46. – Ст. 1992.*

8. *Закон РФ от 21 февраля 1992 года «О недрах» // Собрание законодательства РФ. – 1995. - № 10. – Ст. 823.*

9. *Кодекс Республики Беларусь о недрах от 15 декабря 1997 года // Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. – 1998. - № 8-9. – Ст. 103.*

10. *Закон Республики Узбекистан от 23 сентября 1994 года «О недрах» (Новая редакция, утверждена Законом РУз от 13 декабря 2002 года) // Собрание законодательства Республики Узбекистан. – 2003. - № 1-2. – Ст. 1.*

11. *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku Prawo geologiczne i gornicze // Dziennik Ustaw z 1994 roku. - Nr 27. - Poz. 96.*

Денега В.П.

Правовий режим зелених насаджень, як об'єктів благоустрою населених пунктів

Благоустрій – візитна картка кожного населеного пункту. Стан вулично-дорожньої мережі, освітлення, чистота, озеленення та стан зелених насаджень – як правило це оцінка в цілому роботи місцевої влади. Тому актуальність даної тематики стосовно реформування та розвитку сфери благоустрою населених пунктів в загальному контексті житлово-комунальної реформи не викликає сумнівів.

Закон України „Про благоустрій населених пунктів” визначає благоустрій, як комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення територій, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюється на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля.

Завданням благоустрою визначаються:

- розроблення і здійснення ефективних і комплексних заходів з утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, а також природних ландшафтів, інших природних комплексів і об'єктів;

БАСАЙ ОЛЕКСАНДР	
<i>Державний контроль в галузі охорони, використання і відтворення рослинного світу</i>	71
ВІВЧАРЕНКО О. А.	
<i>Особливості сільськогосподарських земель в Україні та їх проблеми правового регулювання</i>	75
ГОГОЛЬ Ю. В.	
<i>Правове регулювання штучного переривання вагітності: проблемні питання</i>	77
ГРИЦАН О.А.	
<i>Проблеми законодавчого закріплення різновидів користування надрами</i>	80
ДЕНЕГА В.П.	
<i>Правовий режим зелених насаджень, як об'єктів благоустрою населених пунктів</i>	82
КАФАРСЬКИЙ О.В.	
<i>Правова основа організації та здійснення сільського туризму в Україні</i>	85
КНИШ В.В.	
<i>Статусні ознаки принципів земельного права України</i>	88
МЕЛЬНИК П.В.	
<i>Особливості правового регулювання охорони лісів Карпатського регіону України</i>	90
МИРОНЕНКО І.В.	
<i>Обтяження земельних ділянок</i>	94
ФРАНЦУЗ-ЯКОВЕЦЬ Т.В.	
<i>Зміст права на екологічну безпеку</i>	96
ЧУДИК-БІЛОУСОВА Н. І.	
<i>Перспективи вдосконалення законодавство про державну соціальну допомогу</i>	99
ЯРЕМАК З.В.	
<i>Правове регулювання реалізації кадастрової функції</i>	100
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	
БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	103
БОГДАН О.	
<i>Забезпечення прав осіб, які відбувають покарання в Україні та за кордоном: історико-порівняльні аспекти</i>	103
ВЕРСТА Л.	
<i>Особливості кваліфікації злочинів за ст.209 КК України “Легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом”</i>	106
ЖИЛКА І.П.	
<i>Практичні проблеми протидії контрабанді та порушенням митних правил</i>	108
ОСТРОГЛЯД О.В.	
<i>Момент закінчення злочину та проблемні питання його визначення</i>	111